

OPENINGSREDE VAN DE VEERTIENDE ALGEMEENE VER-
GADERING DER NEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ TOT
BEVORDERING DER GENEESKUNST;

GEHOUDEN TE TILBURG,

den 25sten Junij 1862,

DOOR

DR. J. C. G. EVERS.

M. H.!

Door het Hoofdbestuur gekozen om Uwe Vergadering te leiden, heb ik, na eenige aarzeling, die eervolle taak op mij genomen. Ik hoop en vertrouw, dat Uwe welwillendheid mij in hare volvoering zal behulpzaam zijn.

Het is eene gewoonte geworden, waaraan ik mij gaarne onderwerp, dat de Voorzitter deze Vergadering met een kort woord opent en de belangen onzer Maatschappij bespreekt.

Het is een verblijdend verschijnsel, dat het aantal harer Leden en Afdeelingen ook dit jaar weder is toegenomen. Dit pleit voor haren bloeienden toestand. Zij vormt overal punten van vereeniging voor de Geneeskundigen, waar vriendschap en wetenschap gehuldigd worden.

De werkzaamheden der Afdeelingen en der Commissiën en het Tijdschrift bevorderen de wetenschap en verspreiden hare resultaten. Aldus werkt de Maatschappij voor ons en daardoor ook voor het geheele volk.

Haar dertienjarig bestaan is niet vruchteloos geweest en wij hebben reden om met tevredenheid op het verrijgde terug te zien. In een enkel opzigt ondervonden wij echter teleurstelling.

Bij de stichting der Maatschappij werd zij als middel beschouwd om onze belangen krachtig te bevorderen. Met die belangen werd door de meesten de herziening der wet op de uitoefening der geneeskunde als het ware vereenzelvigd. Toen scheen die herziening naderbij dan ooit. Het ontwerpen eener nieuwe wet was aan de uitstekendste in den lande opgedragen. De Maatschappij zou het beoordeelen. De Regering en Vertegenwoordiging zouden acht geven op dat oordeel en zich haasten om eene wet te verbeteren, die reeds twintig jaar vroeger door hen, die ze moesten toepassen, als ondoelmatig was afgekeurd.

Omstandigheden, welker herinnering onnoodig is, hebben die verwachtingen teleurgesteld. Deze Maatschappij heeft zich echter niets te verwijten. Zij deed wat mogelijk was. Alle hare vertoogen en alle door haar opgesomde grieven hebben tot nog toe niets gebaat. Misschien heeft haar aanhouden echter dit bewerkt, dat de aandacht der Regering op dit onderwerp is gerigt gebleven. Ook nu is weder een nieuw wetsontwerp aan de Vertegenwoordiging aangeboden. Zal het nu tot wet

worden verheven? Zal de stem onzer Maatschappij daarbij worden gehoord? Wederom is zij aan uitstekende mannen opgedragen. Zal het aangevangen werk geheel voltooid worden? Die vragen zullen weldra kunnen worden beantwoord.

Het spreekt van zelf, dat de Maatschappij het beoordeelen zal. De wijze, waarop zij dit zal doen en hoe zij haar oordeel aan de bevoegde magt zal bekend maken, behoort tot de werkzaamheden van deze Vergadering.

Maar werd ook dit nu weder, even als de vorige, of niet behandeld of verworpen, zou dan niet als van zelfs de vraag zich voordoen of wij voortgaan moeten op denzelfden weg en of wij, zoo als wij tot nog toe bijna uitsluitend deden, de bevordering onzer belangen in eene wetsherziening moeten zoeken en of wij niet op andere wijze naar dat doel moeten streven.

Deze vragen zal ik M. H.! mij niet vermeten heden in haren geheelen omvang te behandelen, en nog minder trachten mijn gevoelen daarover aan U als het eenige ware op te dringen, maar ik reken het toch niet overbodig er Uwe aandacht op te vestigen.

Gelieft, om het gewigt des onderwerps, Uwe opmerkzaamheid aan mijne woorden te schenken!

Het is eene der hoofdplichten der Maatschappij om de belangen der Geneeskundigen te behartigen. Zij moet dit hoofdzakelijk doen door eigen krachtsinspanning. Zij moet steunen op den ijver en de kracht harer Leden. Waar van elders de hulp moet komen, daar wacht zij zeker lang en misschien vruchteloos: de geschiedenis der wetsherziening leert het ons.

Waar ons belang aandruischt tegen dat van het algemeen, daar zal ons streven, om het te bevorderen, vruchteloos zijn. Want, behalve dat het kleine deel weinig of niets vermag tegen het geheel, zoo is er alle kans, dat het regt niet aan onze zijde zich bevindt en zoude ons slagen slechts van tijdelijken aard zijn. Wij moeten dit wel bedenken en niets verlangen wat uit den aard der zaak onbereikbaar is.

Evenmin kunnen wij verlangen, dat in ons belang, al is het zelf regtmatig, gehandeld worde tegen het instinct, zoo ik het zoo noemen mag, der Maatschappij. Al is dit van den regten weg gedwaald, dan nog kan het er niet door het geweld der wet, maar wel door de kracht der overreding op teruggevoerd worden. Waar wij, door ons belang te behartigen, tevens dat des volks bevorderen, daar zullen onze pogingen het best gelukken en daarheen vooral zal ons streven moeten gerigt zijn.

Ik geloof, dat wij deze regelen niet uit het oog mogen verliezen en dat zij ons tot rigtsnoer kunnen dienen bij de beantwoording der zoo even gestelde vragen.

Indien nu onder dit krachtig bestuur de poging van wetsherziening mogt mislukken, is dan niet het vermoeden gegrond, dat zij in enkele opzichten strijdt tegen het waarachtig of ingebeeld belang des volks?

In de vroeger voorgedragen wetsontwerpen waren bepalingen, die aan sommigen althans strijdig schenen te zijn met het volksbelang. Indien nu om deze de herziening onbereikbaar bleek te wezen, zou het dan niet beter zijn om op andere tijden te wachten en alleen te pogen het bereikbare te verkrijgen?

Een paar voorbeelden mogen mijn gevoelens verduidelijken.

Wij wenschen verbeterd toezigt op de uitoefening der geneeskunst en wering van onbevoegden. Die wensch, hoe billijk ook uit ons gezigtspunt, is misschien in strijd met het instinct der Maatschappij en misschien ook met het algemeen belang des volks in den ruimsten zin des woords.

In het menschelijk gemoed leeft eene neiging tot het bovennatuurlijke en geheimzinnige. Die neiging is niet vreemd zelfs aan den wijsten. Zij is de bron, waaruit zeer veel goeds voortvloeit, maar zij is ook de bodem, waarop het geloof aan de dwaaste hersenschimmen welig kan groeijen. Hier heerscht dikwerf de bedrieger onbelemmerd. Zal de wet dit kunnen voorkomen? Alleen door het licht der wetenschap te verspreiden, zult gij het schijnsel van het bijgeloof kunnen verdoven. In ons weten en het verspreiden van ons weten ligt onze kracht; niet in wetten, wier ontduiking zoo gemakkelijk is en wier toepassing zoo zelden verkregen wordt.

Bovendien zijn aan ieder de zucht tot zelfbehoud en afkeer van pijn en ziekte ingeschapen. Zoo wij den lijder niet kunnen helpen, zoo onze wetenschap radeloos bij zijn ziekbed staat, kunnen wij dan verwachten, dat hij hulpeloos zijn leed zal ondergaan en lijdelijk zijn einde zal afwachten? Velen zullen U vertrouwen, zoo gij hun voorhoudt hoe de voorgespiegelde genezing op bedrog rust, maar enkelen zult gij niet kunnen afraden om zich aan den bedrieger over te geven; en zal eene wet dit kunnen voorkomen?

In die natuurlijke neigingen is de reden te zoeken, waarom zoo weinig gewaakt wordt tegen alle soort van kwakzalverij en zoo dikwerf zelfs door verlichte regters de uitvlugten worden aangenomen, waarmede dat bedrog vergoelikt wordt.

Tevens strijdt misschien ons verlangen, dat niet eens met ons eigen belang strookt, tegen het belang des volks.

Kwaad is er zeker voor het volk in gelegen, dat de geneeskunde uitgeoefend wordt door onbevoegden, maar moet dit niet geduld worden om een grooter te voorkomen?

In een zeker opzigt kan verbod aan onbevoegden, om eenig vak of beroep uit te oefenen, beschouwd worden een monopolie daar te stellen. Zoo die wijze van beschouwing de ware is, hetgeen ik niet durf beslissen, dan zou de invoering van een monopolie voor onzen stand, want van een bestaand zal wel geen spraak kunnen zijn, voeren tot handhaving der nog bestaande en misschien tot schepping van nieuwe, en daardoor zou een nadeel voor de volksontwikkeling ontstaan, grooter dan dat veroorzaakt door het praktiseren van onbevoegden.

Zoo wenschen wij bij eene wetsherziening, dat de eenheid van onzen stand als beginsel worde aangenomen en daarop de wet grootendeels gevestigd. Die wensch is redelijk en komt met het volksbelang overeen. Sommigen zien echter in haar eenen strijd tegen het algemeen belang. Zij vreezen, dat de kleinere gemeenten aan eene utopie zullen worden opgeofferd. Wordt die vrees door de meerderheid der Vertegenwoordiging gedeeld, dan is zij verplicht om eene wet te verwerpen, die op dat beginsel gegrond is.

Nu bestaat inderdaad de eenheid van stand. Door de wet verboden, heeft zij zich toch eenen baan weten te breken en bestaat in strijd met de wet. Wel een bewijs, dat tegen het noodzakelijk begrip geene wet iets vermag. Er zijn nog wel categoriën van Geneeskundigen, maar hunne bevoegdheden zijn feitelijk dezelfde, alleen is er verschil in de plaatsen, waarin zij zich vestigen mogen. De onwettige, maar feitelijk bestaande toestand moet dus slechts door de wet bevestigd worden en het ondergeschikt punt, omtrent het verbod van zich overal te vestigen, gewijzigd worden. En nu vraag ik U of inderdaad die ondergeschikte zaak zoo veel waard is, dat iedere verbetering daarom zou moeten worden uitgesteld? Men zal mij tegenwerpen: bij feitelijke eenheid bestaat er toch wezenlijk verschil; het verschil van onderwijs en het verschil der examens maken, dit kan men zeggen, verbetering en herziening nog meer noodig.

Die verbetering kan reeds nu zonder wetsherziening op wettige wijze verkregen worden; de Afdeling *Onderdendam* beoogt dit met haar voorstel, en al kan die op die wijze niet erlangd worden, dan nog hebben wij ze in onze magt.

Voor ons is het tamelijk onverschillig waar en hoe onze aanstaande ambtgenooten onderwezen zijn. Wij mogen alleen wenschen dat geene onbevoegden onzen stand komen ooteren en daarom eischt ons belang en, om andere niet minder duidelijke redenen, nog meer het publiek belang, dat zij alleen de wettige bevoegdheid om de geneeskunst uit te oefenen erlangen, die inderdaad door hunne kennis daartoe bevoegd zijn.

Ons en het publiek belang eischt dus niet verbetering van het onderwijs, maar wel, dat het onderzoek naar de bevoegdheid behoorlijk geschiede. Het onderwijs zal van zelf verbeterd worden, zoo dit noodig is, wanneer slechts het onderzoek behoorlijk geschiedt.

Zij, die nu met dat onderzoek belast zijn, weten, dat feitelijk alle onderscheid van geneeskundige standen al lang heeft opgehouden. Zij moeten noodwendig de examens naar dien toestand geregeld hebben. Daardoor heeft het verschil tusschen de examens waarschijnlijk opgehouden te bestaan, en zijn dus vermoedelijk allen, die de geneeskunst, onder welken titel ook, uitoefenen, daartoe geschikt. Men mag toch niet veronderstellen dat onkundigen tot de uitoefening der praktijk worden toegelaten, dat door Hoogescholen of Provinciale Commissiën zoo erg tegen pligt en geweten gehandeld zou worden. Maar wij kunnen ons zelve daarvan overtuigen en, zoo ergens misbruiken van dien aard bestaan, dan zijn wij krachtig genoeg om het kwaad uit te roeijen.

Al de examens der aanstaande Geneeskunstoefenaren, behalve die der Militaire Geneeskundigen, worden publiek afgenomen. Wij kunnen ze dus controleren en openlijk beoordeelen, zoo noodig veroordeelen.

Zoo het individu tegen dien taak, om ligt begrijpelijke redenen, opziet, laat de Maatschappij er zich dan mede belasten. Zij neme de sthenographie te baat om de vragen af te schrijven en gebruike haar Tijdschrift voor de publiciteit. En hoe lang denkt gij dat een slecht of onkundig Examinator het wagen zal om zich bespottelijk of verachtelijk te maken in de oogen van zijne gelijken?

Indien de wensch naar verbetering dus inderdaad gemeend is, dan is ze hier met eene kleine geldopoffering van onze zijde gemakkelijk te bevredigen.

Zoo dus ook ditmaal de wetsherziening mislukt, dan moet de Maatschappij overwegen, in hoe verre zij door bij de Regering op gedeeltelijke en uitvoerbare verbeteringen aan te dringen, haar doel kan bereiken. Dan zal zij misschien moeten overleggen, door welke maatregelen op constitutionele en ernstige wijze alle geneeskundige Autoriteiten kunnen worden gecontroleerd, en zij, die zich aan pligtverzuim schuldig maken, openlijk door haar kunnen ten toon gesteld worden.

Eene Maatschappij, als de onze, vermag veel en ik zie niet in, waarom zij hen niet zou mogen ten toon stellen, die niet aarzelen zich voortdurend aan onzen stand en belangen te vergripen.

Pligt dezer Maatschappij is ook, met het oog op het publiek belang, het waken tegen alle pogingen, van welke zijde ook in het werk gesteld, om inbreuk te maken op onze regten als burgers van den Staat, onder het voorwendsel, dat het publiek belang de resultaten van onze kennis en ons onderzoek behoeft.

Onder het schoonschijnend voorwendsel van het publiek belang te dienen, wordt door verschillende magten ons eigendom ons ontnomen, met of zonder schadevergoeding, deze laatste niet door ons of door den regter te bepalen, maar door de magt, die ons ons eigendom ontvreemde.

De doeltreffende middelen tot die eerlijke handelingen zijn Wetten, Stedelijke keuren of Koninklijke besluiten, betreffende het inwendig bestuur.

De wet, die met zoo veel zorg den eigendom van roerend en onroerend goed beschermt, laat die berooving van het onze toe niet alléén, maar is er soms in behulpzaam.

Of moeten onze tijd en onze kennis niet evenzeer als eigendom beschouwd worden, als roerend en onroerend goed?

Als men aan ons den tijd ontnemt, dien wij behoeven om te kunnen voorzien in onze behoeften, zoo men de vruchten van onze studie en ondervinding, zonder schadeloosstelling, bezigt ten algemeene nutte, pleegt men dan niet eene daad, die inbreuk maakt op ons regt?

Tegen die misbruiken behoort de Maatschappij te waken, en dat hierop de Afdeelingen hare aandacht gevestigd hebben, blijkt uit het voorstel van de Afdeeling *Zeeland*, die een bestaand misbruik wel niet wil opheffen, maar zijne gevolgen voor ons wil verbeteren.

Ons bijzonder en ook het algemeen belang vorderen dat hiertegen gewaakt wordt.

Iedere regtovertreding door den Staat of de Regering gepleegd, moet ten gevolge hebben verzwakking van het regsgevoel des volks. En welke de gevolgen kunnen zijn, zoo het bewustzijn daarvan tijdelijk of blijvend ophoudt te werken, leert ons de geschiedenis van alle tijden. Alleen door naauwgezette regtvaardigheid te oefenen kan de Regering eerbied voor zich behouden en daardoor het volk voor omwentelingen bewaren. Door ons onregtvaardig te behandelen, tast men burgers van den Staat en daarmee het algemeene regt aan en vroeg of laat zullen zich daarvan voor allen de bitterste gevolgen doen gevoelen.

Honoreert de Staat onze aan de Justitie bewezene diensten niet of onvolkomen, dan handelt hij onregtvaardig en strijdt dus zelf tegen het doel der Justitie.

Maar bovendien stelt hij zich in de praktijk daaraan bloot, dat wij het gehalte onzer diensten in overeenstemming brengen met de ons toegekende belooning, en hem daardoor de middelen ontnemen om den schuldigen te overtuigen.

Zoo het de pligt is van onze Maatschappij om onze regten te verdedigen, evenzeer, en meer nog, is zij zedelijk verplicht om vrijwillig voor het algemeen belang werkzaam te zijn.

Daarin dunkt mij is het doeltreffendste en edelste middel gelegen, om ook ons belang te bevorderen. Ons onbaatzuchtig handelen zal het publiek nopen om onzen stand steeds hogere achting en liefde toe te dragen, en is niet het verkrijgen van die achting en liefde het hoofddoel van ons streven?

Maar ook hier moeten wij ons voor eene klip wachten. Evenzeer als wij vrijwillig gaarne zullen doen, hetgeen wij gedwongen stellig zouden nalaten, evenzeer zal het publiek zich verzetten tegen iederen dwang, die het noopt volgens de lessen der gezondheidsleer te leven. Er zijn er, die ter goeder trouw en door overmaat van ijver gedreven, het algemeen zouden willen dwingen door wetten en reglementen. Deze geloof ik dat in eene dwaling verkeeren. In het stijve keurslijf der wet beweegt zich een vrij volk moeilijk. Voorbeelden, aan onze naburen ontleend, passen gelukkig niet bij ons. Laten wij niet de personen zijn, die Politieregering alhier helpen invoeren. Kennis van de wetten des levens, het bewustzijn, dat hare overtreding onvermijdelijk den overtreders straft, deze behooren de rigtsnoeren te zijn van ieders levenswijze, en niet, enkele bijzondere gevallen uitgezonderd, de voorschriften der overheid. Dwang breekt 's menschen veêrkracht en op deze steunt zijne gezondheid. Aan ons is de edele taak opgedragen om die levenswetten steeds beter en beter te leeren kennen, het is onze pligt onze daarover bijeengegaaarde kennis algemeen bekend te maken.

Onder de grootste oorzaken van ziekzijn en vroegtijdig sterven behooren buiten kijf toegeven aan zinnelijke lusten en armoede en gebrek. Tegen het eerste in alle klassen der maatschappij werkzame kwaad kunnen wetten niets afdoen, opvoeding en onderwijs veel. Tegen armoede en gebrek kan de Regering alleen strijden, door voor de algemeene welvaart te zorgen. Zij heeft daarvoor geene gezondheidswetten voor te dragen, maar alle hare wetten moeten daarheen streven om de armoede, door het ontwikkelen van welvaart en vooral door het verwijderen van al wat die ontwikkeling in den weg staat, te verminderen. Onze roeping is hier de Regering voor te lichten, door haar aan te toonen het vaste verband tusschen sterfte en gebrek.

Gij ziet, M. H. l dat, behalve het werk der wetsherziening, nog veel, zeer veel, voor de Maatschappij te handelen overblijft, zoo zij een harer doeleinden, de bevordering van ons belang, wil bereiken.

Welke ook het lot zij, dat aan wetsherziening, wetsverbetering of wetstoepassing ten deel zal vallen, pligt zal het zijn en blijven voor deze Maatschappij, om te

waken en zich op wettige wijze te verzetten tegen iedere inbreuk op onze regten gedaan of te doen, door welke magt dan ook. Niet minder zal het haar pligt zijn, om in haren eigenaardigen werkkring zoo veel mogelijk te pogen het algemeen belang te bevorderen en daardoor ook het onze krachtig te ondersteunen.

Dit is de edele roeping dezer Maatschappij, dat zij onze verbroedering bewerken, onzen wetenschappelijken zin verhoogden en ons belang, waar het met het algemeene vereenzelvigd is, behartigen moet.

Het was mij, die op zoo vele wijzen aan deze Maatschappij verbonden ben, eene behoefte tot U te spreken over hare roeping.

Het is ondenkbaar, dat wij allen over de door mij kort aangeroerde onderwerpen eenstemmig oordeelen. In één opzicht echter zullen wij het allen eens zijn, dat wij onzen stand liefhebben, diens belangen trachten te bevorderen en dit door deze Maatschappij hopen te bereiken.

Dat wij in deze dagen dat doel steeds levendig voor oogen houden. Dat onze discussiën getuigen van eenen geest van wederkeerige welwillendheid. Welke ook de middelen zijn, welke tot bereiking van ons doel moeten dienen, hoe verschillend wij over hunne kracht en doelmatigheid ook denken, laten wij ze bedaard overwegen, ons vatbaar stellend voor wederkeerige overtuiging en laat ons het eenmaal beslotene met alle kracht, die in ons is, ten uitvoer brengen.

In deze stellige verwachting open ik deze Veertiende Vergadering, terwijl ik reeds dadelijk aan Tilburg's Gemeentebestuur een woord van dank breng, dat ons hier in deze zalen een zoo goede gelegenheid aanbiedt voor onze beraadslagingen, en bovendien een aangenaam blijk van belangstelling geeft, door onze eerste werkzaamheid, het openen onzer Vergadering, met zijne tegenwoordigheid te vereeren.

JAARVERSLAG VAN DEN TOESTAND DER NEDERLANDSCHE
MAATSCHAPPIJ TOT BEVORDERING DER GENEESKUNST,

GELEZEN IN DE VEERTIENDE ALGEMEENE VERGADERING

TE TILBURG,

den 25sten Junij 1862,

DOOR

DR. J. Z E E M A N,
Hoofdbestuurder Secretaris.

M. H.! Geroepen om U van deze plaats, als Lid des Hoofdbestuurders, den staat onzer Maatschappij in het verloop van een jaar te doen overzien, kan ik die taak niet aangaarden zonder een woord van dank voor het eervolle vertrouwen, dat gij in mij hebt willen stellen. Toch drukt mij die eer ter neder, wanneer ik opzie naar mijn voorganger en besef, dat mijn optreden hier, U met weemoed herinneren moet, wat onze Maatschappij in zulk eenen Hoofdbestuurder en Secretaris, als hij was, verloor, — in hem, die der pasgeborene Maatschappij in welluidende taal het eerste genot des levens deed uitspreken, — die zijne, die hare gedachten in kunstfijnen, scherpen vorm wist te gieten, — die logische eenheid deed te voorschijn komen uit de verscheidenheid der meeningen, — die vereenzelvigd met de Maatschappij, haar lief had als zijn troetelkind.

En nu — in plaats van den dichterlijken meester, tegenover zijne logica en poëzij, vindt gij mij, den liefhebber van statistiek, met wat cijfers en wat lettervruchten van dien kouden grond. Wel grooten dunk moest gij hebben van mijnen ijver voor de Maatschappij: ik zal trachten dien niet te beschamen, maar reken daarbij ook op Uwe welwillende medewerking.

Eene keuze van personen moet vaak eene keuze van beginselen zijn; hier echter, ik vlei er mij mede, waren die ter naauwernood mede in het spel, want ongaarne zou ik breken met geheel het verledene, ongaarne zou ik het zonder idealen, zielloos leven der Maatschappij constateren,

Het eerste ideaal, dat onze Maatschappij krachtens haren naam steeds moet trachten te verwezentlijken, het blijve de ontwikkeling onzer wetenschap en kunst; het tweede, dat beide verenigd steeds onzen medemenschen tot heil mogen zijn, het is een niet minder heerlijk ideaal; en wat al verder noodzakelijk er uit voortvloeit, dat onze stand daaruit ware eer en billijke erkenning moge verwerven, ook dat begeerlijk ideaal verlate ons niet. Toch leert de alledaagsche ervaring, dat ons streven niet geheel en niet immer verwezentlijkt wordt. De volkomenheid bereiken wij niet; het volmaakte verkrijgen wij niet; ten volle bevredigd gevoelen wij ons niet. Immers, de hoogste wetenschap van heden zal morgen alligt een dag ten achteren zijn; de meest gevierde toepassing van gisteren zal nog heden door eene betere verdrongen worden; het telkens zich vernieuwende menschengeslacht zal nu en dan nieuwe gebreken en andere eischen aan de kunst doen, te voorschijn komen. Veranderen zal de taak van den Geneesheer met de menschelijke zamenleving, die zijne voorlichting, voorbehoeding en hulpe vraagt. Onze veranderde positie zal met onze bemoeijingen ook onze eigene behoeften en onze wenschen wijzigen, en zal dan onze Maatschappij onveranderlijk blijven in vorm? Waarschijnlijk niet. Maar gelukkig, ondanks die wisseling, al ging zij spoediger voort, houden toch in het menschelijk gemoed de vruchtbare neiging tot samenwerking, de vreemde troost van het socios habere malorum, zoo goed als de gezelligheid der vreugde, hare vaste plaats en daarin zetelen de onwrikbare grondslagen onzer Vereeniging, waar zij ons als menschen van één stand, als kunstbroeders digter bijeen brengt.

Bij dien dieperen grond is het bestaan onzer Maatschappij in zekere mate onafhankelijk van het niet bereiken der idealen, die wij zoo even ons voor oogen stelden en steeds in 't oog willen houden. Maar zeker kunnen, noch mogen wij daarom onverschillig zijn omtrent het *al of niet*, het *meer of minder* slagen onzer pogingen. Het kan buitendien voor het vervolg zijn nut hebben, zoo wij er bij tijds uit leeren, waar veranderde